"అబ్బబ్బా! ప్రాణాలు విసిగిస్తున్నారు వెధవపిల్లలు. ఊః; అల్లా ఏడు."

"ఏమ్. ఎందు కల్లా పెంకులన్నీ ఎగిరిపొయ్యేలా అరుస్తావు. నింపాదిగా సముదాయించలేవూ?"

"కబుర్లుకాదండీ చెప్పేదానికి. మీరు సముదాయించండి తెలుస్తుంది. ఏదో వేళకింత ఉడకేసి పెడుతూంటే తిని దేశాలెంటే తిరిగేవాళ్ల కేంతెలుస్తుంది కాపురపుకష్టాలు!"

"ఏమిటా గిజగిజ. ఇప్పు డేంవచ్చిం దింతవిసుగుదలకి? ఇంతమాత్రనికే ఇంత గందరగోళంచేస్తే ఇంక ముందు నువ్వేం కాపరంచేస్తావు? వాడు దుంపతెగ, వాడుచెప్పిన జోస్యమే నిజమైతే ఇంకానుగురు పిల్లలు పుడతారట."

"అబ్బా. అల్లాఅయితే నాకు బ్రతికేరోజులే లేవు. నిజంగా రొమ్ముకలు కొరుక్కుతింటున్నా రీ పాడుమూక, ఒకళ్లా ఇద్దరా. ఈనల్గురు పాపల్ని పెంచేసరికే ప్రుటం ఆరుతోంది. చచ్చిందాన్ని! ఎటేటా కాన్పేనాయను. తిన్నగా పళ్లుపచ్చి పోక ముందటిన్నించే మళ్లోకళ్లుపోతూన్నానరే ఆపాయిమం చేడవాల్సిందే. ఇదేంఖర్మం?"

"ఎందుకంతగా విచారపడతావు? చేసుకున్న వారికి చేసుకున్నంత మహదేవ. కని పారేసినంత మాత్రానే అయిందీ. నాకుమాత్రం దిగులుగాలేదూ? ఎట్లానా ఈపనిమందినీ పోషించేదీ అని నేను గంట గంటకి ఆలోచిస్తూనేఉంటా. ఆఫీసులో కాగితాలు ముంద రేసుకుని తీరిక లేకుండా వ్రాసుకుంటున్నా ఈ సంగతులే తలనిండా. ఈఆలోచనల మూలానే నిన్న పనంతా దండగైంది. అన్నీ తప్పులుపడ్డయి. అధికారి అనరాని మాటలన్నాడు. ఇవన్నీ ఆలోచించుకుంటూంటే వీళ్లందర్నీ చంపేద్దామా అనేంత విసుకు కోపం కలుగుతుంది."

"మీ పుణ్యాం గాని ఆపనిమాత్రం చేయకండి. నే నుంటం మూలానగదా వీరంతా పుట్టింది. నన్నే చంపేస్తే ఇంక ఎవ్వరూపుట్టరు. కనుక నన్నే చంపేయండి. నాకూ ఈ యమలోకబాధ తప్పిపోతుంది. మీ కెంతన్నా పుణ్యంఉంటుంది. ఈఅవస్థలు పడలేక నా అంతట నేనే ఏభావిలో దూకుదామా అనిపిస్తుంది. నిజంగా ఎప్పుడో అంతపనిచేస్తా."

"ఇప్పుడే నాకు వార్నింగిస్తున్నా వేమిటి? నేనే ఆపనిచేస్తేముందు?"

"సరేలెండి అన్నీ బాగానేఉన్నాయికాని పది గంటలు కావస్తోంది. స్నానంచేయండి. కచేరీ వేళయింది."

౨

వెంకట్రావు పాపం ఈబాధలన్నీ అనుభవించలేకనే మొదట్లోనే వద్దన్నాడు పెండ్లి. కాని వాళ్ల వాళ్లందరూ వెంకట్రావుని ఒకఇంటివాడ్ని చెయ్యాలని పట్టుదల. కాకున్నా రామారావు సీతమ్మలకు ఒక్కడే కొడుకవటంవల్ల, సీతమ్మ పెద్దదైపోవటం వల్ల, ఇంట్లో కుండో ఆదరిక్కు లేకపోవటంచేత, ఎట్లాగైనాసరే కాస్త పెద్దపిల్లనిగా చూచి వెంకట్రావుకు పెళ్లిచేయాలని ఆలోచన. వెంకట్రావుకూడా ఈనాటి కుర్రాళ్లలా గట్టిలేకపోవటంవల్ల లోపల ఇష్టంలేకపోయినా, వాళ్లనాన్నభయంవల్ల వాళ్లమ్మయందున్న ప్రేమవల్ల కాలూపాడు. ఇదే సందుగదా అని ఏదో ముహూర్తంచూచి అమూడి కాస్తాచేయించేశారు.

వెంకట్రావు ప్యాసైంది మెట్రిక్యులేషనే అయినా వాళ్ళనాన్న ప్రాపకంవల్ల తొందర్లోనే వాళ్ళజిల్లా బోర్డు ఆఫీసులో ఉద్యోగం దొరికింది.

అధ్యక్షులు కమ్మ అయినా, మిగతా మెంబర్లంతా బ్రాహ్మణముండాకొడుకు క్కెంకా ఉద్యోగాలేంటని అడ్డుతగిల్నా. ఏగుణానున్నాడో పాపం ఆడొక్కసుద్ధిలేని అధ్యక్షులు వెంటనే ఉద్యోగం ఇచ్చేశాడు. కాని అంతవరకే. తరవాత ఎన్నిసంవత్సరాలు మాట లేకుండా ఉద్యోగంచేసినా ప్రమోషనేలేదు. అయితే నేం తరవాత ఆఫీసులో ప్రవేశించిన బ్రాహ్మణేతర గుమాస్తాలందరికి అట్టే ఇంక్రిమెంట్లిచ్చి అరవై, డెబ్బైలుచేసారు. ఏవన్నా మాట్లాడితే అసలుకే మోసంవస్తుందనే భయంచేత, సహజంగానున్న పిరికి తనంవల్ల ఆ ప్రెసిడెంటు దగ్గరకెళ్ళిన పాపానపోలా.

రామారావుకు అదృష్టం అంతగాలేదు. కొడుకుసం పాదన ప్రాప్తంలేదు. ఉద్యోగంవచ్చిన నాలుగోసంవ త్సరంలోనే స్వర్గస్థుడైనాడు. సీతమ్మకూడా పాపం వైధవ్యబాధ లనుభవించలేక రామారావుచనిపోయిన నెలరోజులకే కాలధర్మంపొందింది. మన వెంకట్రావు మాత్రం ఆలానే ఉద్యోగంచేసుకుంటూ పెళ్లాం బిడ్డల్ని పోషించుకుంటూ కాలంగడుపుతున్నాడు.

"ఏమండోయ్! కాస్త వీళ్ని తీసుకుందురూ. ఎక్కడికి వెళుతున్నారు. తొమ్మిదిన్నరైంది. ఇంత వరకెసట్లో బియ్యంపోలేదు. పదిగొట్టంగానే గంటైందని గొంతుమీద కూర్చుంటారు. నాయన్నా యనా, ఈ పిల్లలుకాదుకాని వీళ్లతో చచ్చేయోగం వచ్చింది."

"ఏమిటోయివెంట్రావు ఆలాగో లెట్టేసిందిపాపం. కాస్త కాస్తవాళ్లని తీసుకోరాదూ పాపం. ఈలా రండిరా" అన్నాడు కేశవరావు.

చిన్నప్పటి స్నేహితులు కేశవ, వెంకట్రావులు. మిత్రుడేదో ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు చూడిపోదాం అని ఆనాడేవచ్చాడు కేశవరావు. వచ్చిరాంగానే వెళ్లిపోదామా అనిపించింది అరోడచూస్తే. కాని మర్యాదకు భయపడి ఏంచేయలేక, వెంకట్రావ్ తేదో భోజనంచేసి వెళ్లొచ్చంటే ఆగిపోయ్యాడు, అయితే పాపం ఈలంపట్లోపడని కేశవరావుకు ముళ్లమీద కూర్చున్నట్లుంది. అయితే మిత్రులకొరకు కంతత్యాగం ఒకలెక్కలోది కాదనుకొని గుండె నిబ్బరంచేసుకొని ఉండేకాడు.

చాలా కాలానికొచ్చాడు స్నేహితుడని స్పెష లుగా చేయిద్దాం ఏమైనా అని అప్పుడే బయల్దేరాడు.

"నాన్న! చెల్లాయి బయలికెళ్లింది. అమ్మ మడి గట్టుకుందిట. నీకు చెప్పమంది."

"నానోయి? ముద్దికరగవు" అంటూ చొక్కా ఎగబట్టుకొని వెంకట్రావు కెదురుగా నిలబడింది రెండేండ్లపిల్ల.

"వస్తున్నా నుండవోయి. బుద్ధిలేక చేసుకున్నా నీ పెండ్లి. అబ్బ; ఈబాధల కంతులేకుండాఉంది." అంటూ వెంకట్రావు పిల్ల రెక్కట్టుకొని గబగబ లోపలికి తీసుకెళ్లాడు.

"అదేంటండీ. ఆలా లాగుతే రెక్క కాస్తా ఊడిరాదూ."

ఇవన్నీచూస్తే పాపం కేశవరావు మాటాల్లేనివా డిలా నిలబడిపోయ్యాడు. "పకోటలుకూడుతిని రోగాలన్నా సహించుకుంటాంగాని ఈయమబాధ నాకొద్దు" అని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇంతట్లోనే వెంకట్రావు కూరకాయలసంచీ తీసుకొని బయట కొచ్చాడు.

"ఏమండోయి; ఎంతసేపటికొస్తారో? మీరొచ్చి దీన్ని తీసుకుంటేనేగాని వంటకాదు. తొందరగా రండి," అని కేక.

824

ఏదోవిధంగా తెంచుకు బయటపడ్డారు స్నేహితు లిద్దరూ.

ఆవేళ అమావాస్య. ఆదివారం కూడా అయింది. వెంకట్రావు దినంఅల్లా ఇంట్లోనే ఉండి పిల్లల్ని ఆడిస్తూ భార్యతో సరససల్లాపాలాడుతూ కాలంగడిపాడు. భార్యకూడా పాపం చరచరా పనిచేసుకొని భర్త కన్నంపెట్టి పిల్లలకి కెండోమా టన్నంపెట్టి తను తిని, అంట్లగిన్నెలన్నీ శుభ్రంగా తోముకొని తిరిగి రాత్రి వంట కన్నీ సిద్ధంచేసికొని పండుకొని ఏదో ఆలోచిస్తూన్నా వెంకట్రావుప్రక్కనే చేరింది.

మందు వేసంగవటంవల్ల అన్నంతినగానే కాస్త కన్నుమూసాడు వెంకట్రావు. అతనిప్రక్కనే చెంగు పర్చుకొని సేదదీర్చుకోటానికి పరుంది సావిత్రమ్మ. పిల్లలుకూడా తలోమూలా నిద్రాదేవతని ఆరాధిస్తున్నారు.

గడియారం దబదబ అయిదుకొట్టేసింది. ఉలికిపడి లేచింది సావిత్రి. మైమరచి నిద్దరోతూన్న భర్తను చూచి "ఏమండోయ్ ! ఇంక లేవండి. అయిదయింది. అసుర సంధ్యవేళ నిద్రపోకూడదు." అంటూ తను పని చేసుకోటానికి కింట్లోకెళ్ళింది. పిల్లలుమాత్రం ఇంకా నిద్దర లేవలేదు. వెంకట్రావు నింపాదిగాలేచి నిద్దర మొహంకడుక్కొని సిగారు కాలుస్తూ తొందరగా వంటచెయ్యమని ఇంట్లోచెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

తిన్నగా దీపాలుపెట్టలేదు ఊరంతానూ. అప్పుడే తిరిగొచ్చాడు వెంకట్రావేదో చేతులో ఓపెద్దబుట్ట తీసుకొని.

"ఏమిటండీ, అవన్నీ ? ఏలా ; ఇట్లు డబ్బు ఖర్చుపెడుతూంటే. ఇంకెన్నాళు చేయాలో మనం ఈ కాపరం. ఎందు కివన్నీ నీ."

లేదులేవే. ఇవాళేగా, పాపం పిల్లలకి చిరుతిం డంటే మంచిఇష్టం. గోచీకంటే గొప్పదరిద్రం లేదు కదా. పుట్టించినదేవుడు పోషించక మానాడూ ?"

"వెధవదేవుడు. మనల్నిన్నికష్టా లెందుకండీ పెట్టాలి. నాకిద్దరు పిల్లలుపుట్టాక ఇంకవద్దని ప్రదక్షిణాలు చేసా. పాపం పొరుగింటి పున్నమ్మ ఇప్పటి కింకా ప్రదక్షిణాలు చేస్తూనేఉంది పిల్లలుకావాలని. నాకు పుట్టటం ఆగలేదు. ఆమెకు పుట్టలేదు."

"వంటైందా మరీ ? తొందరగా చెయ్యమన్నాను ఇందాక. ఆకలేస్తోందికూడాను."

"అయింది. స్నానంచెయ్యండి. మడి కట్టుకో వచ్చు."

"మడీలేదు, దడీలేదు. వడ్డించు స్నానం చేసి వస్తా." "పిల్లలంతా నిద్దరపోయారూ ?"

"ఇప్పుడే చంటిదాన్ని పండుకోబెట్టి వచ్చాను. మళ్ళామళ్ళా లేపకుండా ఒకేసారి పాలుకూడా ఇచ్చేసొచ్చాను."

"ఇవాళెందుకనో నిద్దరపట్టటంలేదు. ఇలారా"

"దీపం తీసెయ్యమన్నారా సాంతంగా ?"

"వద్దు. దీపాలార్పటం శేర్చుకున్నా వేంటి కొంప తీసి. కొంచెం చిన్నదిచేసిరా."

"గాలే లేదండీ జాస్తిగా ఈదినం,"

"అవును. నా కిక్కడ నిద్దరట్టటంలేదు. కాస్త విశ్రాంతి గాఉంటుంది పోయి వసారాలోని కుక్కిమీద వెన్నువాలుస్తా నింకేం ?"

"పదండి. నాకూ నిద్దరోస్తోంది. పాపం మీరూను అలసినట్లున్నారు."...

నేనెళ్లి పండుకోనా మరి ?"

"ఊ. సరేపో."

అంతే! భార్య నిద్దరపోతోందికదా అని నెమ్మదిగా లేచి ఇంటికి కొంచెందూరంగాఉన్న ఆభావిదగ్గరకెళ్లి అటూఇటూ చూచి గుటిక్కుమని దూకేశాడు.

వెంకట్రావు కీసంసారం ఈదటం చాలా దుర్భరంగా కనిపించింది.

ఉన్నకొద్దీ కష్టాలెక్కువవుతాయనుకున్నాడు. ఇంత కన్న ఊరే మేలనుకున్నాడు.

భర్త గాఢనిద్రలో ఉన్నాడుగదా అనుకుంది. పిల్లలందరిదగ్గర కెళ్లి ఆఖరిసారిదవ ముద్దెట్టుకుంది. తన జీవితంపైన అసహ్యంతోచింది. మళ్లా నెలతప్పింది. గుండెల్లో దిగులెక్కువైంది. భర్తసంపాదనా, బొత్తుగా కుటుంబసాధారణఖర్చులకే చాలటంలేదు. తన కా, దేహంలో పటుత్వం తగ్గిపోయింది. ఇంట్లో చాకిరీ ఎక్కువైంది. తిరిగి కనేరోజులొస్తే ఖర్చున బడుతుంది కుటుంబం అనుకొని నింపాదిగాలేచి అటూఇటూ చూడకుండా వేరువిచారణలేకుండా మాధవయ్యగారి మంచినీళ్ల భావిదగ్గరకెళ్లి గభాలుని దూకేసింది. అంతకు ముందేఉన్నాడు తనసాధుదక్కడామె కొరకు. ఈ భూలోకబాధల్నుంచి వెళ్లిపోయ్యారు.

తెల్లవారింది. వెంకట్రా వింట్లో అమ్మా నాన్నా అనే కేకలు మిన్నుముట్టి పోతున్నయి. చంటిపిల్ల పాలకోసరం కెవ్వున ఏడుస్తోంది. అమ్మెక్కడ! నాన్నెక్కడ. ఈ ధ్వనికి పొరుగువారంతా ప్రోగయ్యారు. ఎవరేం చేయగలరు. అంతాచూచి ఎవరిదోవను వారు పోయ్యారు.

మంచినీళ్ల భావిదగ్గర ఊరంతా పోగైంది. మునసబుగారు ఎట్టివాళ్లని తీసుకొని తయారయ్యారు. అందరికీ ఆశ్చర్యంకలిగింది. ఎవ్వరేం చేయగలరు. మునసబుగారే వారి శవాల్ని దహనంచేయించేసి అంత్యక్రియలు చేసేసారు.

ఇంక ఇంటికడ్డంగాపడి ఏడుస్తూన్న పిల్లలగతేంటి? మునసబుగారి అబ్బాయి మంచిబుద్ధిమంతుడు. మద్రాసులో యం.ఏ. చదువుతున్నాడు. మంచిదయార్ద్రహృదయుడుకూడానూ. వీరినబ్బుకిన్ని పట్నంతీసుకెళ్లి పెద్దలచేత ఈలాంటి పిల్లలకొరకు నడుపబడుతూన్న ఆర్ఫనేజీలో చేర్పించేసాడు.

కాని ఇప్పటికీ ఊళ్లోఅంతా వెంకట్రావు పావిత్రుల్ని నిందించేవాళ్లే. "ఏమిటమ్మా ఇంత అఘాయిత్యం. ఎందరికీలేరింతమందిపిల్లలు," అని. కాని బ్రతికుండంగా, "అప్పే వాళ్ల వెంకట్రావు పిల్లలు చూడు ఎలికలపిల్లలా ఉన్నారు" అని అసహ్యించుకునేవాళ్లు.

ఏమైనబ్బా ఈ వెధవబాధ అనుభవించేకన్న అదే మేలేమో ?

క॥ కర్మములు మేలునిచ్చును;
కర్మంబులు కీడునిచ్చుఁ; గర్తలు తనకుం।
కర్మములు బ్రహ్మకైననుఁ;
గర్మగుఁడై యొరులఁదడవఁగా నేమిటికిన్ ॥

భాగవతం.